

Торгівля людьми – це замкнуте коло?

Щороку тисячі людей мігрують у пошуках кращого життя. Та у деяких випадках відбувається це нелегально, тобто людина довіряє іншій людині-перевізникові свої документи, кошти, деколи самого себе, оскільки матеріальні чи візові обмеження не дозволяють це робити законним шляхом. Подекуди навіть дуже обізнана людина може потрапити до рук шахрая. Та не біда, якщо ти опинився у чужій державі і маєш підтримку, а якщо розгубився, залишившись без документів і коштів, а якщо тобі пообіцяли «все і відразу», а потім зникли – і тут ти знову у руках поневолювачів, бо стаєш безкоштовною робочою силою, отим волон, який чекає хоч якоїсь їжі, а не те, щоб сім'ї допомогти. Та й випадки шантажу чи викрадення теж непоодинокі. У цій ланці вашого закріпачення, на думку заслуженого юриста України, нашого земляка М. Трильовського, неабияку роль має ваше оточення.

Зверніть увагу, вербувальники (так називають людей, які пропонують вам манну небесну, золоті гори і т.д.) завжди добре обізнані із вашими справами. Повірте, успішній людині вони не запропонують вигідне працевлаштування чи в іншій області України, чи закордоном. Найчастіше жертвами стають люди, які щиро прагнуть заробити і вірять у добросовісність роботодавця. Усупереч думці, що вербувальниками є незнайомі люди, правоохоронці стверджують – найчастіше це люди із вашого оточення: ваші однокласники, друзі ваших друзів (малознайомі і вам, і їм), навіть члени родини. А ще найпоширеніші методи вербування – через оголошення в газетах, в інтернеті, через фіктивні агентства, які допоможуть втекти вам від кредиторів. На жаль, ця система побудована так, що навіть до суду подати на них важко, адже договір, як правило, ніхто достеменно не читає, ні з ким із юристів не радиться, а з їхнього боку все грамотно. Та ще й налякають «круговою порукою».

Ось що розповідає пан Іван з Прикарпаття, який постраждав від торгівлі людьми і звернувся у Карітас за допомогою. Основною умовою соціально-психологічної реабілітації людей, що постраждали від торгівлі є конфіденційність, анонімність, тому прізвище чоловіка не називаємо. Питання ставить працівник Карітасу.

- Іване, що спонукало Вас зібратися на роботу у таку далеку і небезпечну дорогу, Ірак, Туреччина?
- 2011 рік видався надзвичайно важким: хвороба дружини, неврожай, та й з роботою щось не налагоджувалося якось. Аж тут мій товариш Михайло, з яким я був на заробітках в Росії, зателефонував, мовляв, є прекрасна високооплачувана робота, ти ж майстер, збирайся, я туди вже давно їжджу. Пообіцяв, що допоможе з контрактом, розказав, як доїхати до місця роботи. Я й погодився, адже разом у Москві гарували.
- Скажіть, чи не насторожило вас, що Михайло не їде з вами?
- Повірте, ні. Він говорив про офіційне працевлаштування, зарплату у 2000 доларів, гарантував, що всі транспортні витрати, витрати на проживання, харчування оплачує роботодавець. В результаті я, добравшись до Харкова, разом із 6 хлопцями, долетів до Стамбулу, а звідти до Багдаду. Там нас зустрів представник турецької будівельної фірми. Це був українець, він посадив нас у автобус та довів до місця перетину кордону з Іраком, а потім пересадив у мікроавтобус. Не питаєте, що було даліше.

Частина історії передам з вуст мого співбесідника сама, надто важко йому повертатися у той час, де мріяв про чарівну лампу Аладіна із Багдаду, а потрапив у самісіньке пекло. Під час перетину кордону між Туреччиною та Іраком у заробітчани забрали паспорти, оселили їх у

бараки, які в Україні і хлівом не назвеш. Виявилось, що таких українців, як Іван, там уже 150 душ. Тільки-от Михайла щось не видно.

- Які ж роботи ви виконували, по скільки годин і чи був контракт?
- Я приїхав у січні, контракт підписали наприкінці лютого. Я виконував обов'язки муляра, штукатура, опалубщика. Працювали по 12 годин без вихідних, а надворі спека під 60°.

Пройшов місяць і робітники звернулися до господаря за заробітною платнею, а той запропонував їм трохи почекати, пообіцяв, що заплатить за 2 місяці з надбавкою. Та коли минув і цей термін, заробітчанами прийшлося підняти бунт.

- Щоб нас заспокоїти, болгарин Александров, це прізвище нашого господаря, - продовжує пан Іван, - виплатив нам 300 \$ і сказав, що ми отримаємо одразу всю суму тільки тоді, коли всі роботи буде завершено.

Опинившись у безвиході, хлопці почали ще більше і швидше працювати. Їх господар майже не з'являвся на будівництво, перестав привозити їжу і воду.

- Та найгірше стало у липні, коли пік спеки, а ми залишилися зовсім без води, про їжу вже не говорю, - з болем згадує чоловік, тихцем витираючи сльозу. - А оскільки об'єкт під охороною, то ми не мали можливості вийти за межі будівництва.

Тоді працівники почали вимагати зустрічі безпосередньо з власниками, для яких будувався об'єкт, щоб вони оплатили їм за виконану роботу. Власники ніяк не погоджувались зустрічатися, а потім коли зустрілися, то повідомили, що не можуть виплатити їм заробітну плату, бо вже розрахувались із власником фірми, яка їх винаймала. У переговорах вони пообіцяли, що будуть допомагати працівникам повертатися додому. Так сформувалась жива черга на повернення додому. Але додому за сприянням іракських власників будівельного об'єкту повернулось тільки 50 осіб, а потім власники повідомили, що більше цією справою не будуть займатися. Так Іван та інші заробітчани залишилися без грошей на території будівництва, за межі якого не можна було виходити, без паспортів, їжі та води.

- Перебуваючи у безвиході, ми, безсилені, написали на паркані будови прохання про допомогу. Таким чином про нас дізналися представники МОМ в Іраку. Лівія, представник МОМ, неодноразово приходила до нас, приносила їжу та воду, видала нам телефонні картки, завдяки яким ми змогли зателефонувати додому. Саме представники МОМу допомогли нам повернутися додому. Ось так я «покривив» своє матеріальне становище, - завершує свою розповідь пан Іван.

Таких випадків – безліч. І, як бачимо, вербувальником стала зовсім не чужа людина для нашого оповідача.

Хоча частка постраждалих від торгівлі людьми в межах України в цьому році відносно мала – всього 3%, все ж таки через економічну кризу в Європі багато українців залишається на батьківщині. Трудова міграція повертається обличчям у середину країни: популярними залишаються маршрути з села у велике місто або з невеликих містечок у курортні зони. Однак, чимало мігрантів навіть у себе вдома залишаються "нелегалами", зазнають так званої внутрішньодержавної експлуатації.

Ось про що ми дізналися від жителя міста Коломия Генадія. Він влаштувався за оголошенням на роботу в санаторій, що знаходився поблизу Одеси. Хоч заробітну плату обіцяли не таку аж високу, та все ж які-неякі гроші, вистачало б, щоб повернути кредит і хоч якось прогудувати сім'ю. На новій роботі йому відразу сказали: «будеш працювати нелегально». Паспорт та санітарну книжку у робітника вилучили, виходити за територію бази відпочинку суворо заборонили. Через певний час Генадій став почуватися погано і вирішив

достроково повернутися додому. Однак розірвати угоду і повернути документи керівництво відмовилося. На щастя, чоловік не розгубився, бо дуже кепсько себе почував: від спеки піднявся тиск, страшенно боліла голова. Ще й умови праці важкуваті: перерва не більше 15 хвилин, на відкритій місцевості, 9-10 годин щодня. На допомогу міліції потерпілий навіть не сподівався, і, щоб, хоча б, до когось звернутися, зателефонував до редакції місцевої газети. Саме журналісти разом з фахівцями Міжнародного жіночого правозахисного центру "Ла Страда Україна" допомогли Генадію звільнитися і отримати паспорт.

Дана історія закінчилася менш-більш благополучно, проте винуватці все-таки не були покарані. На жаль, як кажуть правоохоронці, впіймати злочинців дуже важко. Можливість відслідкувати першоджерело цього зла затрудняє те, що жертви самі бояться звертатися за допомогою, не хочуть зізнаватися, що потрапили у залежність від своїх роботодавців. Психолог Вовк А.О., доцент ЛНУ ім.І.Франка, пояснює це так: «Повернувшись додому, жертва експлуатації відчуває сором перед ближніми, що потрапив у таке становище. Подекуди оточення ще й осуджує жертв, звинувачує у всіх бідах, або просто ставить клеймо на людині. Тому більшість із постраждалих не хочуть зізнатися у своїй біді, а деяка частина через сором повернутися додому з нічим і з новими боргами залишається і надалі працювати у нестерпних умовах, живучи надією на краще. Про те, щоб свідчити у суді немає й мови». Ось вам і замкнуте коло.

Отож, якщо вам чи вашим знайомим не вдалось уникнути пастки торгівців людьми, і ви стали жертвою обману вербувальників, не вагайтесь звернутись за безкоштовною та конфіденційною підтримкою до Міністерства соціальної політики України. Тут ви зможете отримати правову, психологічну, соціальну та матеріальну допомогу, медичне обстеження та лікування, вам відновлять втрачені документи та посприяють у працевлаштуванні. Перевірити, чи ви стали жертвою вербувальників, можна за такими ознаками: обіцяні вербувальниками умови праці не відповідали фактичним, перевезення супроводжувалося вилученням документів або насильницьким утриманням, мало місце примушення до праці та експлуатація із застосуванням фізичного або психічного насильства, або обмеження свободи пересування, застосування шантажу, ізоляції, застосування механізмів контролю та суворого покарання за відмову працювати чи за спробу втекти тощо.

Не бійтеся відстоювати свої права і карати злочинців, адже сьогодні постраждали ви, а завтра буде хтось інший. Не розірвавши це «зачароване коло», ми не зможемо бути впевненими, що колись підневільною робочою силою не стануть наші нащадки.

Наталія КОВАЛІВ

Працівник проекту з протидії торгівлі людьми БФ «Карітас Івано-Франківськ УГКЦ»